

Predmet C-38/21**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

22. siječnja 2021.

Sud koji je uputio zahtjev:

Landgericht Ravensburg (Njemačka)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

30. prosinca 2020.

Tužitelj:

VK

Tuženik:

BMW Bank GmbH

Predmet glavnog postupka

Ugovor o leasingu – Klasifikacija kao ugovor o potrošačkom kreditu – Informacije koje treba uključiti u ugovor – Direktiva 2008/48/EZ – Pravo na povlačenje iz ugovora – Gubitak prava na povlačenje iz ugovora – Zloupotrebavanje prava na povlačenje iz ugovora

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Tumačenje prava Unije, članak 267. UFEU-a

Prethodna pitanja

1. Pretpostavka zakonitosti u skladu s člankom 247. stavkom 6. podstavkom 2. trećom rečenicom i člankom 247. stavkom 12. podstavkom 1. trećom rečenicom Einführungsgesetzes zum Bürgerlichen Gesetzbuche (Zakon o uvođenju Građanskog zakonika, u daljnjem tekstu: EGBGB)

- (a) Jesu li članak 247. stavak 6. podstavak 2. treća rečenica i članak 247. stavak 12. podstavak 1. treća rečenica EGBGB-a, ako se u njima ugovorne odredbe koje su protivne zahtjevima članka 10. stavka 2. točke (p) Direktive 2008/48/EZ proglašavaju odredbama koje ispunjavaju zahtjeve članka 247. stavka 6. podstavka 2. prve i druge rečenice EGBGB-a te zahtjeve članka 247. stavka 12. podstavka 1. druge rečenice točke (2) podtočke (b) EGBGB-a, protivni članku 10. stavku 2. točki (p) i članku 14. stavku 1. Direktive 2008/48/EZ?

Ako je odgovor potvrđan:

- (b) Proizlazi li iz prava Unije, osobito iz članka 10. stavka 2. točke (p) i članka 14. stavka 1. Direktive 2008/48/EZ da članak 247. stavak 6. podstavak 2. treća rečenica i članak 247. stavak 12. podstavak 1. treća rečenica EGBGB-a nisu primjenjivi ako se u njima ugovorne odredbe koje su protivne zahtjevima članka 10. stavka 2. točke (p) Direktive 2008/48/EZ proglašavaju odredbama koje ispunjavaju zahtjeve članka 247. stavka 6. podstavka 2. prve i druge rečenice EGBGB-a te zahtjeve članka 247. stavka 12. podstavka 1. druge rečenice točke (2) podtočke (b) EGBGB-a?

Ako je odgovor na pitanje 1.(b) niječan:

2. Obvezne informacije u skladu s člankom 10. stavkom 2. Direktive 2008/48/EZ

- (a) Treba li članak 10. stavak 2. točku (p) Direktive 2008/48/EZ tumačiti na način da iznos kamata koji se plaća dnevno i koji treba navesti u ugovoru o kreditu mora biti izračunat na temelju ugovorne kamatne stope koja se navodi u ugovoru?
- (b) Treba li članak 10. stavak 2. točku (l) Direktive 2008/48/EZ tumačiti na način da se prilikom sklapanja ugovora o kreditu važeća kamatna stopa koja se primjenjuje u slučaju zakašnjelih uplata mora priopćiti kao apsolutna vrijednost, a barem se kao apsolutna vrijednost mora navesti važeća referentna kamatna stopa (u ovom slučaju osnovna kamatna stopa u skladu s člankom 247. Bürgerliches Gesetzbuch (Građanski zakonik, u daljnjem tekstu: BGB)) na temelju koje se važeća kamatna stopa koja se primjenjuje u slučaju zakašnjelih uplata izvodi primjenom dodatka na osnovnu kamatu (u ovom slučaju od pet postotnih bodova u skladu s člankom 288. stavkom 1. drugom rečenicom BGB-a) i treba li potrošača obavijestiti o referentnoj kamatnoj stopi (osnovna kamatna stopa) i o njezinoj promjenjivosti?
- (c) Treba li članak 10. stavak 2. točku (t) Direktive 2008/48/EZ tumačiti na način da u tekstu ugovora o kreditu treba navesti bitne formalne uvjete za pristup izvansudskoj pritužbi i mehanizmu obeštećenja?

Ako je odgovor na barem jedno od prethodnih pitanja 2.(a) do 2.(c) potvrđan:

- (d) Treba li članak 14. stavak 1. drugu rečenicu točku (b) Direktive 2008/48/EZ tumačiti na način da rok za povlačenje iz ugovora počinje teći tek kada se informacije u skladu s člankom 10. stavkom 2. Direktive 2008/48/EZ navedu potpuno i točno?

Ako je odgovor niječan:

- (e) Koji su relevantni kriteriji za to da rok za povlačenje počinje teći unatoč nepotpunim ili netočnim informacijama?

Ako je odgovor na navedena pitanja 1.(a) i/ili na neko od pitanja 2.(a) do 2.(c) potvrđan:

3. Kada je riječ o gubitku prava na povlačenje iz ugovora u skladu s člankom 14. stavkom 1. prvom rečenicom Direktive 2008/48/EZ:

- (a) Može li se izgubiti pravo na povlačenje iz ugovora koje proizlazi iz članka 14. stavka 1. prve rečenice Direktive 2008/48/EZ?

Ako je odgovor potvrđan:

- (b) Je li u pogledu gubitka prava riječ o vremenskom ograničenju prava na povlačenje iz ugovora, koje treba biti uređeno parlamentarnim zakonom?

Ako je odgovor niječan:

- (c) Znači li gubitak prava u subjektivnom pogledu da je potrošač znao da njegovo pravo na povlačenje iz ugovora i dalje postoji ili mu se to neznanje barem može pripisati kao teška nepažnja?

Ako je odgovor niječan:

- (d) Protivi li se mogućnosti vjerovnika da dužniku naknadno pruži informacije u skladu s člankom 14. stavkom 1. drugom rečenicom točkom (b) Direktive 2008/48/EZ i time pokrene rok za povlačenje iz ugovora primjena pravila o gubitku prava u skladu s načelom dobre vjere?

Ako je odgovor niječan:

- (e) Je li to u skladu s utvrđenim načelima međunarodnog prava koja na temelju Grundgesetza (Temeljni zakon) obvezuju njemačke sudove?

Ako je odgovor potvrđan:

- (f) Kako njemački subjekt koji primjenjuje pravo treba riješiti sukob između obvezujućih zahtjeva međunarodnog prava i zahtjeva Suda?
4. Kada je riječ o pretpostavci zlorporabe prava na povlačenje iz ugovora potrošača koje proizlazi iz članka 14. stavka 1. prve rečenice Direktive 2008/48/EZ:
- (a) Može li ostvarenje prava na povlačenje iz ugovora u skladu s člankom 14. stavkom 1. prvom rečenicom Direktive 2008/48/EZ predstavljati zlorporabu prava?

Ako je odgovor potvrđan:

- (b) Je li u pogledu pretpostavke zlorporabe prava na povlačenje iz ugovora riječ o ograničenju prava na povlačenje iz ugovora, koje treba biti uređeno parlamentarnim zakonom?

Ako je odgovor niječan:

- (c) Znači li pretpostavka zlorporabe prava na povlačenje iz ugovora u subjektivnom pogledu da je potrošač znao da njegovo pravo na povlačenje iz ugovora i dalje postoji ili mu se to neznanje barem može pripisati kao teška nepažnja?

Ako je odgovor niječan:

- (d) Protivi li se mogućnosti vjerovnika da dužniku naknadno pruži informacije u skladu s člankom 14. stavkom 1. drugom rečenicom točkom (b) Direktive 2008/48/EZ i time pokrene rok za povlačenje iz ugovora pretpostavka zlorporabe prava na povlačenje iz ugovora u skladu s načelom dobre vjere?

Ako je odgovor niječan:

- (e) Je li to u skladu s utvrđenim načelima međunarodnog prava koja na temelju Temelnog zakona obvezuju njemačke sudove?

Ako je odgovor potvrđan:

- (f) Kako njemački subjekt koji primjenjuje pravo treba riješiti sukob između obvezujućih zahtjeva međunarodnog prava i zahtjeva Suda?

Navedene odredbe prava Unije

Direktiva 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ (u daljnjem tekstu: Direktiva 2008/48), osobito članak 10. stavak 2. točke (f), (l), (p) i (t) kao i članak 14. stavak 1. druga rečenica točka (b)

Navedene nacionalne odredbe

Grundgesetz (Temeljni zakon, u daljnjem tekstu: GG), osobito članak 25.

EGBGB, članak 247., stavci 3., 6., 7. i 12.

Bürgerliches Gesetzbuch (Građanski zakonik, u daljnjem tekstu: BGB)., osobito članci 242., 247., 288., 355., 356.b, 357., 357.a, 495. i 506. Člankom 506. stavkom 1. BGB-a određuje se da se odredbe koje se primjenjuju na opće ugovore o potrošačkim kreditima po analogiji primjenjuju na ugovore na temelju kojih poduzetnik potrošaču odobrava neki drugi oblik financijske pomoći uz naknadu. U skladu sa stavkom 2., smatra se da ugovori o uporabi određenog predmeta uz naknadu koji su sklopljeni između poduzetnika i potrošača predstavljaju financijsku pomoć uz naknadu, među ostalim, u slučaju kad je dogovoreno da je potrošač u slučaju prestanka ugovora odgovoran za određenu vrijednost predmeta (članak 506. stavak 2. točka 3. BGB-a).

Kratak prikaz činjenica i postupka

- 1 Tužitelj je 10. studenoga 2018. s tuženikom sklopio ugovor o leasingu motornog vozila za privatnu uporabu. Ugovorena su plaćanja od ukupno 12 486,80 eura koja je tužitelj trebao izvršiti i koja su se sastojala od posebnog oblika predujma u iznosu od 4760 eura prilikom preuzimanja automobila, a nastavno na to trebalo je platiti 24 obroka leasinga od kojih je svaki iznosio 321,95 eura. Ugovorena kamatna stopa iznosila je 3,49 % godišnje tijekom cjelokupnog trajanja ugovora, efektivna kamatna stopa iznosila je 3,55 % godišnje. Neto iznos kredita naveden je u visini od 40 294,85 eura i odgovara kupovnoj cijeni vozila. Nadalje, ugovoreno je da tužitelj smije prijeći 10 000 kilometara godišnje i da je prilikom povrata obvezan platiti 7,37 centa za svaki dodatni prijeđeni kilometar, dok će se za svaki neprijeđeni kilometar ispod tog ograničenja nadoknaditi iznos od 4,92 centa po kilometru. Osim toga, korisnik leasinga obvezan je nadoknaditi smanjenje vrijednosti vozila ako se ono prilikom povrata ne bude nalazilo u stanju koje odgovara starosti i ugovorenoj kilometraži.
- 2 Tužitelj je preuzeo vozilo te je od siječnja 2019. plaćao mjesečne obroke leasinga. Tužitelj je dopisom od 25. lipnja 2019. povukao svoju izjavu o namjeri sklapanja ugovora o leasingu.
- 3 Što se tiče povlačenja, ugovor sadržava sljedeće informacije:

„Pravo na povlačenje iz ugovora

Svoju izjavu o prihvaćanju ugovorne obveze možete povući u roku od 14 dana bez navođenja razloga. Rok počinje teći nakon sklapanja ugovora, ali tek nakon što dužnik dobije sve obvezne informacije u skladu s člankom 492. stavkom 2. BGB-a (primjerice podaci o vrsti kredita, podaci o neto iznosu kredita, podaci o trajanju ugovora)”.

„Posljedice povlačenja

Ako je vozilo već predano, obvezni ste ga vratiti najkasnije u roku od 30 dana i platiti ugovorenu kamatu za razdoblje između predaje i povrata vozila. Rok počinje teći od datuma slanja obavijesti o povlačenju. Za razdoblje između predaje i povrata u slučaju prijenosa prava uporabe u cijelosti dnevno treba platiti kamatu u iznosu od 0,00 eura. Taj se iznos smanjuje na odgovarajući način ako je vozilo prepušteno samo na djelomičnu uporabu.

Glavni argumenti stranaka glavnog postupka

- 4 Tužitelj smatra da je povlačenje iz ugovora valjano jer rok za povlačenje nije počeo teći i to stajalište temelji, među ostalim, na tome da nisu bile pružene sve obvezne informacije. Stoga tužitelj traži sudsko utvrđenje da tuženik na temelju ugovora o leasingu ne može isticati nikakva prava, osobito ne pravo na plaćanje obroka leasinga.
- 5 Tuženik smatra da je tužba neosnovana. Poziva se na to da tužitelj nije imao pravo na povlačenje iz ugovora jer odredbe o povlačenju koje vrijede za ugovore o potrošačkim kreditima nisu primjenjive na ugovore o leasingu. Osim toga, tuženik smatra da je tužitelju dostavio informaciju o pravu na povlačenje kao i sve obvezne informacije u ugovoru o leasingu. Konkretno, obavijest o pravu na povlačenje iz ugovora u skladu je sa zakonskim obrascem, tako da se točnost podataka o pravu na povlačenje iz ugovora pretpostavlja u skladu s člankom 247. stavkom 6. podstavkom 2. prvom i trećom rečenicom EGBGB-a te je rok za povlačenje istekao.

Kratki prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 6 Ishod tužbe ovisi o valjanosti povlačenja iz ugovora o leasingu i o mogućnosti tuženika da se, ovisno u slučaju, pozove na prigovor gubitka prava ili prigovor zlouporabe prava na povlačenje iz ugovora.
- 7 Valjanost tužiteljeve obavijesti o povlačenju prije svega ovisi o tome ima li on uopće pravo na povlačenje iz ugovora. To je dvojbeno zato što se Direktiva 2008/48, u skladu sa svojim člankom 2. stavkom 2. točkom (d), ne primjenjuje na ugovore o najmu ili leasingu u kojima se samim ugovorom ili zasebnim ugovorom ne propisuje obveza kupnje predmeta ugovora. Međutim, prema sudskoj praksi Suda, postoji očiti interes Unije da se odredbe preuzete iz akta Unije ujednačeno tumače (presuda od 26. ožujka 2020., Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, t. 29.).
- 8 Propisi koji se primjenjuju u ovom slučaju temelje se na takvom preuzimanju odredbi prava Unije jer je njemački zakonodavac primijenio mogućnost, koja se predviđa u uvodnoj izjavi 10. Direktive 2008/48, da se odredbe predviđene Direktivom prošire na područje koje nije obuhvaćeno područjem primjene

Direktive. Zbog upućivanja na odredbe o općim ugovorima o potrošačkim kreditima u članku 506. stavku 1. prvoj rečenici i članku 506. stavku 2. točki 3. BGB-a, odredbe Direktive 2008/48 koje su prenesene u nacionalno pravo primjenjuju se po analogiji i na ugovore o leasingu, kao što je onaj iz ovog slučaja, s obzirom na to da naglasak nije na prenošenju prava uporabe, nego na financiranju. U skladu s tim, tužitelj ima pravo na povlačenje iz ugovora.

- 9 Nadalje, postavlja se pitanje je li istekao rok za povlačenje. Za valjanost tužiteljeve obavijesti o povlačenju iz ugovora zahtijeva se da rok od dva tjedna za povlačenje iz ugovora, predviđen člankom 355. stavkom 2. prvom rečenicom BGB-a, u slučaju obavijesti o povlačenju još nije istekao. U skladu s člankom 356.b stavkom 2. prvom rečenicom BGB-a, rok za povlačenje iz ugovora ne počinje teći ako ugovor o kreditu ne sadržava sve obvezne informacije u skladu s člankom 492. stavkom 2. BGB-a i člankom 247. stavcima 6. do 13. EGBGB-a. U takvom slučaju rok u skladu s člankom 356.b stavkom 2. drugom rečenicom BGB-a počinje teći tek kada se obvezne informacije naknadno upotpune. U predmetnom bi slučaju naročito trebalo smatrati da obvezne informacije nisu potpune ako se obavijest o pravu na povlačenje nije uredno dostavila ili ako ugovor o kreditu sadržava barem jednu nepotpunu ili netočnu zakonom propisanu informaciju.
- 10 U slučaju da su obvezne informacije bile nepotpune, povlačenje bi u načelu bilo dopušteno jer se njemačkim pravom ne predviđa prestanak prava na povlačenje iz ugovora o potrošačkom kreditu. Nacionalni zakonodavac svjesno se odlučio za vremenski neograničeno pravo na povlačenje iz ugovora.
- 11 Međutim, gubitak prava ili zlouporaba prava na povlačenje može se pretpostaviti ako su uvjeti za to ispunjeni na temelju nacionalnog prava i ako to nije protivno zahtjevima prava Unije.
- 12 Konkretno, sud koji je uputio zahtjev u pogledu prethodnih pitanja navodi sljedeće:
- 13 Pitanja 1.(a) i 1.(b): razmatranja u pogledu pitanja i 1.(a) i 1.(b) odgovaraju u biti razmatranjima u pogledu pitanja 1.(a) i 1.(b) iz točaka 10. do 15. sažetka zahtjeva za prethodnu odluku u predmetu C-336/20.
- 14 Pitanje 2.(a): to se pitanje odnosi na navođenje kamatne stope. U ovom se slučaju na stranici 5. ugovora o leasingu navodi kamatna stopa od 3,49 % godišnje, dok se u obavijesti o pravu na povlačenje na stranici 4. ugovora o leasingu navodi kamata u iznosu od 0,00 eura.
- 15 Rješenje spora ovisi o tome kako treba tumačiti članak 10. stavak 2. točku (p) Direktive 2008/48. Točno je da tekst dopušta tumačenje u skladu s kojim se potrošaču u pogledu iznosa kamata koji se plaća dnevno može navesti iznos koji ne mora odgovarati ugovorenoj kamati (prema mišljenju Bundesgerichtshofa (Savezni vrhovni sud, Njemačka).

- 16 Međutim, u prilog drukčijem tumačenju članka 10. stavka 2. točke (p) Direktive 2008/48 ide tekst članka 14. stavka 3. točke (b) druge rečenice te direktive, u skladu s kojim se kamate koje potrošač treba platiti, nakon što je iskoristio pravo na povlačenje, za razdoblje od povlačenja do otplate kredita obračunavaju na temelju dogovorene kamatne stope. Iz toga se može zaključiti da se i kamate koje se plaćaju dnevno trebaju izračunati na temelju kamatne stope u skladu s člankom 10. stavkom 2. točkom (f) Direktive 2008/48. U prilog tomu ide i to da informacije u skladu s člankom 10. stavkom 2. točkom (p) te direktive moraju biti jasne i sažete. Naime, ako se iznos kamate koji se plaća dnevno ne može izračunati na temelju ugovorene kamate, potrošač može steći dojam da je u pogledu iznosa kamate koji se plaća dnevno koji od toga odstupa (kao što je u ovom slučaju iznos od 0,00 eura) samo riječ o pogrešci pri upisu i da je on ipak obvezan platiti ugovorenu kamatu.
- 17 Pitanja 2.(b) do 2.(e): razmatranja suda koji je uputio zahtjev u tom pogledu odgovaraju u biti razmatranjima u pogledu odgovarajućih pitanja iz zahtjeva za prethodnu odluku u predmetu C-336/20 (pitanja 2.(b) do 2.(d)).
- 18 Pitanja 3.(a) do 3.(f) koja se odnose na gubitak prava: sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da se u njemačkom pravu s gubitkom prava postupa kao sa slučajem nedopuštenog ostvarivanja prava zbog proturječnog postupanja, pri čemu povredu čini nelojalno kašnjenje u ostvarivanju prava. Gubitak prava uvjetovan je time da ugovaratelj ima pravo na koje se ne poziva tijekom duljeg razdoblja, iako je to u biti mogao učiniti, i da se dužnik na to mogao pripremiti te je i pridonio tomu da ugovaratelj ne iskoristi svoje pravo. Ako se ugovaratelj sada ipak pozove na svoje pravo, to je pozivanje protivno članku 242. BGB-a (dobra vjera) zbog proturječnosti ugovarateljeva trenutačnog postupanja u odnosu na prošlo postupanje.
- 19 Međutim, postavlja se pitanje mogu li se ta pravila koja se odnose na gubitak prava primijeniti na potrošačevo pravo na povlačenje iz ugovora (pitanje 3.(a)). Na temelju članka 14. stavka 1. druge rečenice točaka (a) i (b) Direktive 2008/48, rok za povlačenje u trajanju od 14 dana počinje ili od sklapanja ugovora ili od dana na koji potrošač primi informacije u skladu s člankom 10. te direktive ako je taj dan kasniji od dana sklapanja ugovora. Iz toga valja zaključiti da povlačenje nije vremenski ograničeno ako potrošač ne primi informacije predviđene člankom 10. Direktive 2008/48. Osim toga, iz članka 14. stavka 1. druge rečenice točke (b) te direktive proizlazi da vjerovnik u svakom trenutku može pokrenuti rok za povlačenje dostavljanjem informacija predviđenih člankom 10. Direktive. Stoga je očito da je to pravilo o razdoblju u kojem se može ostvariti pravo na povlačenje konačno i da ono ne ostavlja mjesta za vremensko ograničenje prava na povlačenje pozivanjem na prigovor gubitka prava.
- 20 Ako na pitanje 3.(a) treba odgovoriti na način da se pravo na povlačenje iz ugovora na temelju članka 14. stavka 1. prve rečenice Direktive 2008/48 može izgubiti, postavlja se pitanje jesu li nacionalni sudovi nadležni vremenski

ograničiti pravo na povlačenje na temelju nacionalnih pravila o gubitku prava na povlačenje ili je za to potrebna zakonska odredba Parlamenta.

- 21 Točno je da je Sud odlučio da se pravo na povlačenje iz ugovora može vremenski ograničiti. Međutim, u presudi od 19. prosinca 2019., Rust-Hackner i dr. (C-355/18 do C-357/18 i C-479/18, EU:C:2019:1123, t. 62.) naglasio je da u pogledu takvog vremenskog ograničenja prava na povlačenje iz ugovora treba osigurati koristan učinak cilja koji se nastoji postići Direktivom. U skladu s time, isključeno je ograničenje prava na povlačenje iz ugovora pozivanjem samo na opća pravna načela. Konkretno, postojala bi opasnost da zbog široke primjene članka 242. BGB-a, mogućnost ostvarivanja prava na povlačenje bez vremenskog ograničenja, koja je svjesno predviđena Direktivom, postane pretjerano ograničena ili da se čak poništi.
- 22 U slučaju niječnog odgovora na prethodno pitanje 3.(b), valja pojasniti u kojem opsegu gubitak prava pretpostavlja da je potrošač bio obaviješten o svojem pravu na povlačenje iz ugovora. Na temelju dosadašnje sudske prakse Suda može se zaključiti da gubitak prava na povlačenje iz ugovora dolazi u obzir tek od trenutka u kojem je potrošač u dovoljnoj mjeri obaviješten o svojem pravu na povlačenje iz ugovora (rješenje od 27. studenoga 2007., Diy-Mar Insaat Sanayi ve Ticaret i Akar/Komisija, C-163/07 P, EU:C:2007:717, t. 32. i 36.). U prilog tomu osobito ide i načelo djelotvornosti prava Unije. Naime, potrošač može djelotvorno ostvariti svoje pravo na povlačenje iz ugovora samo ako je s njime upoznat.
- 23 U slučaju niječnog odgovora na pitanje 3.(c), valja pojasniti protivi li se mogućnosti koja je vjerovniku zajamčena člankom 14. stavkom 1. drugom rečenicom točkom (b) Direktive 2008/48 da dužniku naknadno pruži informacije i time pokrene rok za povlačenje primjena pravila o gubitku prava u skladu s načelom dobre vjere. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, očito je da je u slučaju nepravilnog pružanja informacija na temelju članka 10. stavka 2. Direktive 2008/48 unaprijed isključeno pozivanje na prigovor gubitka prava. Prema sudskoj praksi Suda, dužnik se ne može valjano pozivati na razloge pravne sigurnosti kako bi popravio položaj koji je prouzročen njegovim vlastitim propustom da ispuni zahtjeve koji proizlaze iz prava Unije o priopćavanju informacija o pravu nositelja prava da odustane od ugovora ili da se iz njega povuče (presude od 19. prosinca 2013., Endress, C-209/12, EU:C:2013:864, t. 30. i od 13. prosinca 2001., Heininger, C-481/99, EU:C:2001:684, t. 47.).
- 24 U slučaju niječnog odgovora na prethodno pitanje 3.(d), valja ispitati je li taj odgovor u skladu s načelima koja na temelju GG-a obvezuju njemački sud i kako njemački subjekt koji primjenjuje pravo treba riješiti sukob između obvezujućih zahtjeva međunarodnog prava i zahtjeva prava Unije.
- 25 Načelo gubitka prava jedno je od općih načela međunarodnog prava. Ta opća načela dio su njemačkog saveznog prava i, u skladu s člankom 25. stavkom 2. GG-a, ona su nadređena zakonima. Stoga su ta načela obvezujuća za njemački sud.

- 26 Mogućnost gubitka prava priznaje se u međunarodnom pravu. Međutim, u pravnoj teoriji koja se odnosi na međunarodno pravo nesporno je da nositelj prava treba biti upoznat sa svojim pravom. Pravo se ne može izgubiti u slučaju da se samo propusti djelovati. Slijedom toga, njemački sud može utvrditi da je potrošač izgubio pravo na povlačenje samo ako je ugovaratelj znao da uopće ima pravo na povlačenje ili iz teške nepažnje nije znao za to.
- 27 Stoga, u slučaju da načela koja se u pravu Unije primjenjuju na ostvarivanje potrošačeva prava na povlačenje iz ugovora o potrošačkim kreditima odstupaju od obvezujućih zahtjeva međunarodnog prava, Sud u području primjene Direktive 2008/48 treba pojasniti koje pravne zahtjeve nacionalni sud treba poštovati u takvom sukobu pravnih pravila.
- 28 Relevantnost pitanja 3.(a) do 3.(f) za donošenje odluke u sporu koji se pred njim vodi sud koji je uputio zahtjev sažeo je na sljedeći način: ako je gubitak prava na povlačenje predviđenog člankom 14. stavkom 1. prvom rečenicom Direktive 2008/48
- unaprijed isključen,
 - ili se, u svakom slučaju, treba temeljiti na parlamentarnom zakonu,
 - ili je, u svakom slučaju, barem posljedica neznanja koje proizlazi iz teške nepažnje,
 - ili se, u svakom slučaju, ne uzima u obzir zbog toga što naknadno nisu pružene informacije,
 - ili, u svakom slučaju, nije u skladu s obvezujućim zahtjevima međunarodnog prava ako nije riječ barem o neznanju koje proizlazi iz ugovarateljeve teške nepažnje,
- tuženik se u ovom slučaju ne može pozvati na prigovor gubitka prava.
- 29 Pitanja 4.(a) do 4.(f) (zlouporaba prava): u nacionalnoj sudskoj praksi i pravnoj doktrini postoje razna mišljenja o tome može li se i u kojim uvjetima potrošačevo pravo na povlačenje iz ugovorâ o potrošačkim kreditima smatrati povredom dobre vjere i time zlouporabom. Stoga je za tumačenje i primjenu nacionalnog prava relevantan odgovor na prethodna pitanja 4.(a) do 4.(f).
- 30 Dvojbeno je može li se pravo na povlačenje iz ugovora koje ima korisnik potrošačkog kredita uopće ograničiti na temelju pretpostavke povrede dobre vjere. Tomu se protive sljedeći argumenti, odnosno:
- jasnom odredbom u Direktivi ne ostavlja se mjesta ograničenju prava na povlačenje iz ugovora na temelju pretpostavke povrede načela dobre vjere.

- Vjerovnik u svakom trenutku može započeti tijekom roka za povlačenje na temelju naknadnog pružanja informacija u skladu s člankom 10. Direktive 2008/48/EZ.
 - Cilj prava na povlačenje iz ugovora nije samo zaštita pojedinaca, nego i ostvarivanje općih ciljeva (sprečavanje prezaduženosti, jačanje stabilnosti financijskog tržišta).
 - Direktivom 2008/48/EZ se državama članicama ne dopušta da ograničavaju pravo na povlačenje iz ugovora, osobito ne da skraćuju rok za povlačenje.
- 31 Ako na pitanje 4.(a) treba odgovoriti na način da pravo na povlačenje iz ugovora može predstavljati zlouporabu, postavlja se daljnje pitanje jesu li nacionalni sudovi nadležni da zbog toga vremenski ograniče pravo na povlačenje ili je za to potrebna zakonska odredba Parlamenta. Sud koji je uputio zahtjev smatra da je isključeno ograničenje prava na povlačenje iz ugovora samo pozivanjem na opća pravna načela.
- 32 Naime, upravo kao i u pogledu primjene pravila koja se odnose na gubitak prava, postoji opasnost da zbog široke primjene članka 242. BGB-a, mogućnost ostvarivanja prava na povlačenje bez vremenskog ograničenja, koja se svjesno pruža Direktivom, postane pretjerano ograničena ili da se čak poništi. Ako zaštitu koja se predviđa u obrascu u skladu s člankom 247. stavkom 6. podstavkom 2. trećom rečenicom i člankom 247. stavkom 12. podstavkom 1. trećom rečenicom EGBGB-a sudovi proširuju zbog pretpostavke da se na odsutnost te zaštite pozivalo na način koji predstavlja zlouporabu prava, to pokazuje da pravo na povlačenje koje se ostvaruje kasnije od 14 dana nakon sklapanja ugovora na taj način može u praksi postati bespredmetno.
- 33 U slučaju niječnog odgovora na pitanje 4.(b), valja pojasniti u kojem se opsegu može opravdati pretpostavka povrede načela dobre vjere u slučajevima kada se pravo na povlačenje koristi kasnije od 14 dana nakon sklapanja ugovora čak i ako vjerovnik potrošača nije pravilno obavijestio o njegovu pravu na povlačenje.
- 34 U slučaju niječnog odgovora na prethodno pitanje 4.(c), postavlja se pitanje protivi li se mogućnosti vjerovnika da dužniku naknadno pruži informacije u skladu s člankom 14. stavkom 1. drugom rečenicom točkom (b) Direktive 2008/48 i time pokrene rok za povlačenje, pretpostavka povrede načela dobre vjere.
- 35 Ako je odgovor na prethodno pitanje 4.(d) niječan, valja ispitati je li to u skladu s utvrđenim načelima međunarodnog prava koja na temelju GG-a obvezuju njemačke sudove. Načelo dobre vjere jedno je od općih načela međunarodnog prava. Ta opća načela dio su njemačkog saveznog prava i, u skladu s člankom 25. stavkom 2. GG-a, ona su nadređena zakonima. Stoga su ta načela obvezujuća za njemački sud.
- 36 U skladu s tim načelima, nositelj prava mora biti upoznat sa svojim pravom i samo u tom slučaju druga strana može se osloniti na pravne učinke njegova

neostvarivanja prava. Potrošaču, koji ne zna da njegovo pravo na povlačenje iz ugovora još uvijek postoji, a da to nije rezultat njegove krajnje nepažnje, ne može se prigovoriti da je povrijedio načelo dobre vjere ako je svoje pravo na povlačenje ostvario tek nakon dulje vremena nakon sklapanja ugovora i ako se poziva na pravne posljedice koji su zakonom predviđeni za taj slučaj.

- 37 U slučaju da načela koja se u pravu Unije primjenjuju na zluporabu prava potrošača na povlačenje iz ugovora odstupaju od obvezujućih zahtjeva međunarodnog prava, Sud u području primjene Direktive 2008/48 treba pojasniti na koji način nacionalni sud treba postupiti u takvom sukobu pravnih pravila.
- 38 Sud koji je uputio zahtjev smatra da su prethodna pitanja 4.(a) do 4.(f) relevantna za donošenje odluke. Naime, ako je pretpostavka zloupotrebe prava na povlačenje iz ugovora u skladu s člankom 14. stavkom 1. prvom rečenicom Direktive 2008/48
- unaprijed isključena,
 - ili u svakom slučaju podrazumijeva postojanje parlamentarnog zakona,
 - ili je, u svakom slučaju, barem posljedica potrošačeva neznanja zbog krajnje nepažnje,
 - ili se, u svakom slučaju, ne primjenjuje zbog toga što naknadno nisu pružene informacije,
 - ili, u svakom slučaju, nije u skladu s obvezujućim zahtjevima međunarodnog prava osim ako ne postoji barem neznanje zbog krajnje nepažnje nositelja prava,

nije relevantno ispunjenje konkretnih uvjeta povrede članka 242. BGB-a (načelo dobre vjere) i njihova ocjena i odvagivanje u pojedinačnom slučaju.

- 39 Naposljetku se upućuje na to da se prethodna pitanja ovog zahtjeva za prethodnu odluku djelomično preklapaju s pitanjima u predmetima C-33/20, C-155/20, C-187/20 i C-336/20 koji su već u tijeku, zbog čega se predlaže spajanje predmeta.